

Justitieutskottets betänkande

1976/77:37

med anledning av motioner angående det straffrättsliga ansvaret för homosexuella handlingar m. m.

Motionerna

I motionen 1976/77:134 av herr Svensson i Malmö m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen för att avskaffa de särskilda åldersgränserna för homosexuellt umgänge beslutar att 6 kap. 4 och 8 §§ brottsbalken skall ges nedan föreslagen lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

6 kap.

4 §

Har någon könsligt umgänge med annan av motsatt kön, som är under aderton år och som står under hans tillsyn vid skola, anstalt eller annan inrättning eller som eljest står under hans övervakning, vård eller lydnad, eller sker det under utnyttjande i annat fall av den underåriges beroende ställning, dömes för otukt med ungdom till fängelse i högst fyra år.

Detsamma skall gälla, om någon som fyllt aderton år har könsligt umgänge med annan av samma kön som ej fyllt aderton år eller ock, under omständigheter som angivas i första stycket, med annan av samma kön som är under tjugo år.

8 §

Den som genom att utlova eller giva ersättning skaffar eller söker skaffa sig tillfällig könsförbindelse med någon som är under aderton år eller, om han är av samma kön, under tjugo år, dömes för förförelse av ungdom till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som genom att utlova eller giva ersättning skaffar eller söker skaffa sig tillfällig könsförbindelse med någon som är under aderton år, dömes för förförelse av ungdom till böter eller fängelse i högst sex månader.

Enligt motionärerna saknas varje saklig grund för särbehandling av homosexuellt umgänge i straffrättsligt hänseende.

I motionen 1976/77:241 av fru Hansson m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär en sådan ändring i brottsbalken att åldersgränsen för homosexuella handlingar sänks från nuvarande 18 år till 15 år.

Motionärerna hänvisar till uttalanden av sexualbrottsutredningen i betänkandet (SOU 1976:9) Sexuella övergrepp, enligt vilka utredningen inte kunnat finna skäl för särbehandling av homosexuella samt till förslag av utredningen att samma straffrättsliga bestämmelser skall gälla för homosexuellt och heterosexuellt umgänge med barn och ungdom. Motionärerna föreslår att åldersgränsen för homosexuella handlingar i avvaktan på att sexualbrottsutredningens förslag ytterligare övervägs sänks från 18 år till 15 år.

I motionen 1976/77:637 av herr Lindblad (fp) hemställs att 6 kap. 4 och 8 §§ brottsbalken ges följande föreslagen lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §

Har någon könsligt umgänge med annan av motsatt kön, som är under aderton år och som står under hans tillsyn vid skola, anstalt eller annan inrättning eller som eljest står under hans övervakning, vård eller lydnad, eller sker det under utnyttjande i annat fall av den underåriges beroende ställning, dömes för otukt med ungdom till fängelse i högst fyra år.

Detsamma skall gälla, om någon som fyllt aderton år har könsligt umgänge med annan av samma kön som ej fyllt aderton år eller ock, under omständigheter som angivas i första stycket, med annan av samma kön som är under tjugo år.

Har någon könsligt umgänge med den som är under aderton år och som står under hans tillsyn vid skola, anstalt eller annan inrättning eller som eljest står under hans övervakning, vård eller lydnad, eller sker det under utnyttjande i annat fall av den underåriges beroende ställning dömes för otukt med ungdom till fängelse i högst fyra år.

8 §

Den som genom att utlova eller giva ersättning skaffar eller söker skaffa sig tillfällig könsförbindelse med någon som är under aderton år eller, om han är av samma kön, under

Den som genom att utlova eller giva ersättning skaffar eller söker skaffa sig tillfällig könsförbindelse med någon som är under aderton år, dömes för förförelse av ungdom till

Nuvarande lydelse

tjugo år, dömes för förförelse av böter eller fängelse i högst sex månader.
ungdom till böter eller fängelse i högst sex månader.

Föreslagen lydelse

Motionären uppger att de särskilda bestämmelserna för homosexuella upplevs som kränkande och har visat sig öka risken för utpressning mot de homosexuella. Enligt motionären kan nu anses fullt klarlagt att några särskilda skäl för högre åldersgränser för homosexuella inte föreligger.

I anledning av de ovannämnda motionerna har skrivelser inkommit till utskottet från riksförbundet för sexuellt likaberättigande (rfsf) och förbundet för homosexuellas integration i samhället.

I motionen 1976/77:954 av fru Backberger m. fl. (vpk) föreslås att riksdagen hos regeringen begär sådana direktiv till den nya sexualbrottsutredningen att denna analyserar sambandet mellan det kapitalistiska systemet och det sexuella förtrycket.

I motionen hänvisas till vad motionärerna anför i motionen 1976/77:953 angående bl. a. prostitutionen som en av orsakerna till kvinnoförtryck i samhället. Enligt motionärerna bör den nya utredningen få i uppdrag att göra allsidiga och djupgående undersökningar av hur den ekonomiska strukturen och de förhärskande könsrollerna påverkar det sexuella beteendet.

Gällande rätt angående straffansvar för homosexuella handlingar

I 6 kap. 3 § brottsbalken (BrB) stadgas straff för den som har könsligt umgänge med barn under 15 år (otukt med barn). Stadgandet riktar sig mot både heterosexuella och homosexuella handlingar.

För ungdom mellan 15 och 18 år ges i 6 kap. 4 § första stycket BrB ett villkorligt straffskydd mot heterosexuell otukt, nämligen för de fall att den underårige står under gärningsmannens tillsyn vid skola, anstalt eller annan inrättning eller eljest står under gärningsmannens övervakning, vård eller lydnad eller gärningen sker under utnyttjande i annat fall av den underåriges beroende ställning (otukt med ungdom).

Andra stycket i samma lagrum gäller homosexuell otukt med ungdom över 15 år. Dels ges ett absolut straffskydd för ungdom under 18 år, dels ges ett villkorligt straffskydd för ungdom under 20 år under samma förutsättningar som gäller enligt första stycket. För homosexuell otukt inträder dock aldrig ansvar enligt lagrummet, om gärningsmannen själv är under 18 år.

Enligt 6 kap. 8 § BrB straffas den som genom att utlova eller ge ersättning skaffar eller söker skaffa sig tillfällig könsförbindelse med någon som är under 18 år eller, om han är av samma kön, under 20 år (förförelse av ungdom).

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen behandlade år 1971 en motion med begäran om sådan ändring i BrB att straffbarheten för såväl heterosexuellt som homosexuellt umgänge skulle bli 15 år. I sitt av riksdagen godkända betänkande (JuU 1971:19) uttalade utskottet att den nuvarande lagstiftningen innebär vissa risker för att homosexuella kontakter utnyttjas i utpressningssyfte. Även andra skäl kunde enligt utskottets mening åberopas mot en straffrättslig särreglering av homosexuella handlingar. Frågan om det fanns anledning att i den straffrättsliga regleringen skilja mellan homosexuella och heterosexuella handlingar borde enligt utskottets mening bli föremål för närmare övervägande. Vad utskottet anfört gavs regeringen till känna.

Sexualbrottsutredningen

År 1971 tillkallades en sakkunnig för att se över BrB:s bestämmelser om sedlighetsbrott. Den sakkunnige, sexualbrottsutredningen, avgav i februari 1976 betänkandet (SOU 1976:9) Sexuella övergrepp. Betänkandet innehåller förslag till omfattande ändringar i BrB:s bestämmelser om sedlighetsbrott. Utredningen uttalat såvitt här är av intresse att den inte kunnat finna att skäl föreligger för särbehandling i straffrättsligt hänseende av homosexuella handlingar. Någon motsvarighet till de nuvarande särskilda bestämmelserna för homosexuellt umgänge upptas inte i förslaget. Betänkandet har remissbehandlats.

Förnyad översyn av sedlighetsbrotten

Under remissbehandlingen av betänkandet Sexuella övergrepp framfördes starka invändningar framför allt i fråga om de delar av förslaget som rör sexuellt tvång och koppleri. Utredningens förslag att sänka åldersgränsen för sexuellt umgänge med barn från 15 till 14 år föranledde också kritik. Övriga förslag godtogs av flertalet remissinstanser. Med hänsyn till den kritik som riktats mot väsentliga delar av sexualbrottsutredningen har förslaget i nuvarande skick inte ansetts böra läggas till grund för någon lagändring. I stället har chefen för justitiedepartementet efter regeringens bemyndigande i februari 1977 tillkallat en ny kommitté för en ny översyn av sedlighetsbrotten (Dir. 1977:7). Översynen skall avse 6 kap. BrB i dess helhet. Enligt direktiven bör utredningen överväga möjligheten att lägga fram delförslag beträffande fråga som omfattas av utredningsuppdraget.

Fråga i kammaren

Justitieministern besvarade i mars 1977 en fråga i kammaren om nödvändigheten av förnyad utredning angående sådana frågor, där enighet föreligger kring sexualbrottsutredningens förslag (riksdagens protokoll nr 78

s. 111 f.). Justitieministern uttalade att det enligt hans mening är naturligt att den nya kommittén får möjlighet att förutsättningslöst pröva vad som kan nyttiggöras av sexualbrottsutredningens betänkande. Om kommittén därvid skulle finna att vissa delar av betänkandet bör bli föremål för omedelbar lagstiftning ger direktiven enligt justitieministern möjlighet att avge delförslag. Frågan hade enligt departementschefen redan tagits upp av kommittén.

Utskottet

Motionerna 134, 241 och 637 gäller det straffrättsliga ansvaret för homosexuella handlingar. Samtliga motioner går ut på att BrB:s bestämmelser om ansvar för sådana handlingar snarast bör ändras i linje med vad som föreslagits i sexualbrottsutredningens betänkande (SOU 1976:9) Sexuella övergrepp. De i betänkandet föreslagna ändringarna innebär att särskilda straffbestämmelser för homosexuella handlingar ej längre skall upptas i BrB. Chefen för justitiedepartementet har i februari 1977 tillkallat en kommitté för en ny översyn av sedlighetsbrotten. Enligt vad utskottet inhämtat kommer denna kommitté att inom kort lägga fram delförslag angående bl. a. den straffrättsliga regleringen av homosexuella handlingar. Vid sådant förhållande bör motionerna 134, 241 och 637 ej föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I motionen 954 hemställs att riksdagen hos regeringen skall begära ytterligare direktiv till den nya sexualbrottskommittén, innebärande att kommittén skall analysera sambandet mellan det kapitalistiska systemet och det sexuella förtrycket. Chefen för socialdepartementet har efter regeringens bemyndigande tillkallat en särskild utredare för att bl. a. kartlägga prostitutionen i Sverige. Den nya sexualbrottskommittén skall enligt sina direktiv noga följa det arbete som utförs av utredningen om prostitutionen. Några tilläggsdirektiv i de avseenden som avses i motionen 954 bör enligt utskottets mening ej lämnas kommittén. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 954.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande *straffrättsligt ansvar för homosexuella handlingar* avslår motionerna 1976/77:134, 1976/77:241 och 1976/77:637;
2. att riksdagen beträffande *ändrade utredningsdirektiv* avslår motionen 1976/77:954.

Stockholm den 18 maj 1977

På justitieutskottets vägnar
ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Mattson (s), herrar Jönsson i Malmö (s), Johansson i Växjö (c), Petersson i Röstånga (fp), fru Bergander (s), fru Andersson i Kumla (s), herrar Winberg (m), Pettersson i Helsingborg (s), fru Wiklund (c), fru André(c), fru Johnsson (c), herr Klöver(s), fru Mårtensson (s) och fru Andrén (fp).